

WAGNERIANA CATALANA Nº 37 ANY 2012

TEMA 3.9: PARSIFAL

TÍTOL: **PARSIFAL**

AUTOR: *Josep Palau*

*Article publicat a la secció de "Filosofia i Música".
Publicacions de "La Revista", Barcelona 1935*

Per l'obra de Ricard Wagner està feta de persistència i de continuïtat. Per tothom que vulgui considerar-la en el seu llarg procés genètic, aquesta obra revela ensems una profunda unitat i un desenvolupament ascensional. Hi ha ací un motiu fonamental que persisteix sempre i un desenvolupament d'aquest motiu fonamental, que es tradueix en la sèrie de fórmules successives sota les quals l'artista va perfilant el seu missatge.

Des d'un principi veiem Wagner posseït d'un neguit que mai no l'abandonà; un neguit que és com una obsessió que demana ésser expressada en termes d'art, una preocupació que l'absorbeix i que no és altra que el motiu de la redempció. Des de l'*Holandès errant* fins al *Parsifal*, Wagner parteix sempre de la condició humana, entesa com la condició d'una reialesa perduda i l'exigència de sortir d'aquest estat de capitulació espiritual mitjançant un acte redemptor. Wagner ens donarà diverses traduccions artístiques d'aquest fet experimental. La darrera serà *Parsifal*.

Si fem una alineació cronològica de les obres de Wagner, per força hem de convenir en la profunda lògica del seu desenvolupament espiritual, talment que hem de tractar de descobrir en totes les obres anteriors, aquelles tendències virtuals que més tard en *Parsifal* es veuen realitzades en actes. És per això que Nietzsche cometia un gran error, quan en saber que Wagner treballava en un poema inspirat en la llegenda del Graal, en el qual els temes fonamentals, serien el pecat, la contrició i la redempció pel sofriment redemptor, acusava Wagner d'haver-se traït a si mateix, en abandonar el joiós panteisme germànic d'*Els Nibelungs*, per caure de genolls davant el mite judaic. "Ricard Wagner, de sobte, resta anihilat, irremeiablement anorreat davant la Santa Creu", escrivia Nietzsche.

Nietzsche s'errava. Wagner restava fidel a si mateix. ¿No havia anteriorment desenvolupat el motiu del cavaller Tannhäuser en una atmosfera netament cristiana? Certament la mitologia nòrdica, els déus ancestrals del poble germànic, una fulminant exuberància física que sembla correspondre a la insinuació del "dimoni del migdia", semblen eclipsar momentàniament el germen cristià en el fons de l'ànima wagneriana. També Beethoven, lector de Rousseau, estoic a estones, amic de la revolució francesa, no pensa gaire en l'Evangeli quan compon l'*Heroica*. Però vindran després els darrers quartets que són la darrera paraula de Beethoven, i la darrera paraula de Wagner és *Parsifal*. I que consti que no veiem cap oposició radical entre l'*Anell del Nibelung* i el *Parsifal*. *Parsifal* se superposa espontàniament a la tetralogia; n'és una superació. Cal passar per *Sigfrid*; no hi ha ací cap mal; el que no cal fer és restar allí sempre, com si fos una etapa definitiva. Per trobar l'accent inconfusible d'un estat definitiu, cal arribar a les darreres pàgines de la partitura del *Parsifal*, cal entendre la melodia que l'autor ha escrit per a les darreres paraules del text, aquella melodia que, com un arc de volta atrevit, sobrevola i corona el vast edifici sonor que broda l'orquestra.

A desgrat de "l'esclat del bosc florit" en començar, de "l'ona blava" del llac, de la magnificència de la cerimònia del Graal, aquesta partitura és de cap a cap un plany ininterromput, un plany suspès a l'esperança. És una música de dolor i Amfortas continua Tristany. I jo no sé res més absolutament emocionant que les paraules que canta Parsifal en acabar i amb les quals clou d'una manera rigorosament satisfactòria l'obra. Tota l'obra de Wagner cerca obrir-se pas vers aquella fita i per aquestes darreres paraules, Wagner ha trobat uns accents que són en tota la seva obra el que s'aproxima més a aquella cosa que sempre fou vedada a l'autor: l'èxtasi.

Wagner, per la natura el seu geni, per les característiques del seu temperament, era molt poc apte a la serenitat, i, com ha dit molt bé Stanislas Fumet, no hi ha res més lluny del geni de Wagner que l'Auriga de Delfos. Però l'altra virtut que resplendeix en l'obra mestra de l'estatuària grega, pot ésser fruit d'un do, gosaríem dir gratuït, d'una gràcia tota congenital, o bé pot ésser el fruit d'una victòria damunt el caos que hi ha dins de cada un de nosaltres. Wagner no aconseguí, sens dubte, la joia perfecta, però, ¿pot haver-hi un

espectacle més emocionant que l'itinerari d'un home que s'esforça sense repòs envers la llum?

Si aquest itinerari ha estat recorregut efectivament, és quelcom que ningú no pot saber, és una cosa que pertany al secret més íntim de la consciència. A plena llum, a la vista de tothom, no hi ha sinó l'obra d'art, que vol testimoniar aquell itinerari. Però, per això mateix, fóra lleugeresa dubtar de la sinceritat de Wagner. No hi ha motius per a dubtar que el *Parsifal*, com el *Tristany*, obeeixen a un moviment irrefrenable de l'artista. Una vegada que Villiers de l'Isle Adam insinuà tímidament aquesta qüestió, Wagner, esguardant-lo amb una mirada irritada, va replicar-li si és que bonament podia acceptar-se que tot plegat no és sinó un producte de la tècnica.

No dubtem que la sinceritat de Wagner, però encara és precís anar més enllà; reconèixer, com Stanislas Fumet diu, "que no hi ha exemple més peremptori que el *Parsifal*, d'una obra que descriu una cosa sublim, que l'autor endevina a penes, una cosa que ell cerca en un somni religiós, amb la velocitat de la fe".

Si la ideologia diguem-ne filosòfica de Wagner, pot a estones desorientar-nos, en canvi la seva intuïció artística, ens apar, ací més que enlloc, d'una remarcable profunditat. Davant de *Parsifal*, testimoni vivent d'una gran experiència espiritual, hom experimenta aquell sentiment inenarrable, mescla de joia, d'exaltació i de basarda, que produeixen indefectiblement aquelles obres abrandades d'un sentit metafísic de la vida.